

Пролетарі всіх країн, єдняйтеся!

За наукові кадри

ОРГАН ПАРТКОМУ, РЕКТОРАТУ, ПРОФКОМІВ ТА КОМІТЕТУ ЛКСМУ ОДЕСЬКОГО ОРДЕНА
ТРУДОВОГО ЧЕРВОНОГО ПРАПОРА ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА.

Видається з 1933 р.

№ 37 (1770)

1 ГРУДНЯ 1989 РОКУ

Ціна 2 коп.

У парткомі ОДУ

Партком університету на своєму черговому засіданні заслухав звіт комісії парткому з навчальної і наукової роботи. З доповідями виступили Ю. М. Анисимов і Б. А. Пережнюк.

В центрі уваги комісії з навчальної роботи були питання переходу від екстенсивно-інформаційного до інтенсивно-фундаментального навчання, демократизації навчального процесу, гуманізації освіти, підвищення почуття відповідальності викладачів і студентів.

Комісія парткому з навчальної роботи разом з комісіями з навчальної роботи і правових питань Ради університету підготувала і внесла на розгляд університетської Ради питання «Про заходи по оптимізації управління навчальним процесом, розширенню самостійності і підвищенню відповідальності факультетів у галузі навчально-виховної і наукової роботи».

В результаті обговорення на засіданні Ради ОДУ поданих комісіями пропозицій було ухвалено рішення, що надавало факультетам значних повноважень у рамках розширення їх самостійності й демократизації.

Практичне виконання цього важливого рішення значною мірою гальмується небажанням деяких структурних підрозділів (планово-фінансовий відділ, навчальний відділ ректорату, бухгалтерія) відійти від усталених стереотипів, по-новому будувати свої стосунки з факультетами.

На початку 1990 року комісія парткому з навчальної роботи має намір вивчити ефективність заходів, спрямованих на гуманізацію навчального процесу в університеті.

Комісія порушила питання про відтворення Музею історії Одеського університету на базі Музею бойової слави ОДУ. Передбачається, що до 125-річчя університету це питання набуде свого практичного розвитку.

Комісія парткому з навчальної роботи разом з комісією з правових питань Вищої ради розпочала розробку Статуту Одеського університету.

Комісія партійного комітету з наукової роботи особливу увагу приділяє проблемам перебудови вузівської науки.

14 вересня 1989 року на засіданні парткому проаналізовано хід виконання постанови парткому від 25 січня п. р. з цього питання. Відзначено певні позитивні зрушення в роботі НДЧ. Загальний обсяг господарської тематики вдалося довести до 14,2 млн. карбованців при скороченні управлінського апарату НДЧ на 22 одиниці, впорядковано структуру відділів — їх залишилося три, підготовлено наказ по університету про перехід НДЧ на повний госпрозрахунок з відкриттям окремого рахунку і повне самофінансування прикладних досліджень.

Разом з тим, як і раніше, нема координації роботи бухгалтерії, виробничо-фінансового відділу, апарату НДЧ, ін-

(Закінчення на 2-й стор.).

На знімку: О. Пригарін (в центрі) серед делегатів Всесоюзного студентського форуму під час зустрічі в Одеському обкомі ЛКСМУ. Фото В. ПАЩУКА.

Наміри добрі

19 листопада в Москві закінчив свою роботу Всесоюзний студентський форум. Як його делегат, спробую дещо прокоментувати і відповісти на запитання, що, власне, дав форум студентству.

Насамперед слід відзначити, що на форум прибули люди дуже різні — від комсомольських працівників до представників неформальних об'єднань (вони навіть мали змогу поширювати свої видання у фойє Палацу молоді).

Щодо мене, то форум дав, звичайно, дуже багато, особливо у спілкуванні, причому з різними людьми — від голови Держкомітету з народної освіти до студентів різних вузів.

Форум вийшов не зовсім таким, яким його планували організатори — Держкомітет освіти, ЦК ВЛКСМ і ВЦРПС. В одній із газет форум назвали навіть «з'їздом юних демагогів». І з цим якоюсь мірою можна погодитися. Багато делегатів, відчувши себе політичними діячами, бралися навіть до обговорення проблем політики й економіки нашої держави, прагнули знайти розв'язання національного питання. Але, мабуть, усі ці розмови не були даремними. Адже не можна розв'язувати проблеми народної освіти, покладаючись лише на застарілий принцип дотаційного фінансування.

Вважаю за мінус тривале обговорення регламенту роботи: необхідність додержання принципів демократії, яка свого часу стала руба на з'їзді народних депутатів СРСР, дала про себе знати й на студентському форумі.

Стало очевидно, що всім нам бракує культури і навичок парламентської роботи. Тож першого дня було чимало довгих виступів з питань процедури, а саме це слово пролунало за п'ять годин 384 рази. Зате обговорення й ухвалення резолюції «Соціально-побутові проблеми студентства» пройшло за 20 хвилин. До всього ж форум не мав законодавчої сили. Ухвалені на ньому резолюції мають ще пройти затвердження урядом.

Але що ж у цих резолюціях? Передусім, на форумі визнали, що комсомольську організацію треба зберегти. Але й визнали, що вона повинна бути самостійною, вільною від ідеологічного тиску, здатною до розв'язання внутрішніх питань. Ця організація не повинна претендувати на монополієне представництво молоді. Була мова навіть про право комсомольця вибирати первинну організацію, до якої він належатиме, і про право первинної організації вибирати керівний орган свого підпорядкування (це, до речі, пропонував і наш комітет комсомолу).

Стосовно соціально-побутову було вирішено, що стипендію повинні одержувати всі студенти, і стипендії мають бути вільними від податку. Студенти повинні мати право на кредит і банківські позички строком до 10 років. Вважають, що народна освіта в цілому матиме пріоритетне фінансування — не менш як 6 процентів загальнонаціонального прибутку. Є також думка про те, що у вузах після введення автономії можна бу-

де самим визначати обсяг і форми вивчення суспільних наук з огляду на специфіку вузу. Всім викладачам надаватиметься право розробляти й реалізовувати свої спекурси і факультативи.

Одне з наших болючих питань — ставлення студентів до кафедри цивільної оборони. На форумі Міністерству оборони СРСР запропонували розглянути питання про найману армію і введення загального військового обов'язку лише в разі війни. Було також запропоновано створити міжвузівські центри військової підготовки — один на кілька вузів — і встановити принцип добровільності відвідин занять та здобування знань.

На таких самих принципах добровільності повинні формуватися й студентські загони для літніх робіт. Відно-

сини «Студентський будівельний загін — штаб» повинні децентралізуватися.

Всі названі наміри є в резолюціях, ухвалених на форумі. Якою мірою їх буде реалізовано — багато в чому залежить від бажання щось змінювати на місцях. Хоч, може бути все, бо ніколи не можна виключити можливості непродуктивних витрат часу і грошей. Скажімо, багато студентських делегацій прибуло на форум без програми. Та було багато й людей, що тяглися до мікрофону, то з проблемою спорту, то з розмовами «у справі Манучарова».

У цілому форум коштував півтора мільйона карбованців...

Олександр ПРИГАРІН,
студент II курсу історичного факультету, делегат форуму.

УСПІШНОГО ВАМ СТАРТУ!

1 вересня, як відомо, велике свято для всіх студентів. І не лише для них. Але є серед студентів і така категорія, яка святкує початок навчального року пізніше. Це ті, хто приходить до вузу через підготовчий відділ. Майже всі вони з виробництва, або з армії. Тож не випадково, маючи вже певний життєвий досвід, стають вони, так би мовити, повноцінними студентами: більшість із них — лідери в своїх колективах, члени органів студентського самоврядування, відмінники навчання.

Напередодні цього приємного свята вітаємо нових слухачів підготовчого відділу і бажаємо їм доброго знайомства зі студентським життям.

Вітаємо також викладачів, які так багато зробили і роблять у справі прилучення до знань майбутніх студентів: декана А. Л. Пищевського — добру і чуйну людину, викладачів І. М. Шкляєва, Н. М. Ануфрієву, В. Г. Северинюка, М. Ф. Турутіню, М. І. Доброгорського.

Творчого натхнення всім!

Від імені випускників
підготовчого відділу 1987 р.
А. МИСЕЧКО.

У ПАРТКОМІ ОДУ

(Закінчення.
Початок на 1-й стор.)

формація про фінансову діяльність НДЧ надходить не своєчасно. Основні заходи в цьому напрямку мають бути виконані до 1 січня 1990 року.

На засіданні парткому обговорено також питання про використання партійними бюро цехових парторганізацій газети «За наукові кадри» в справі розширення гласності, розвитку критики і самокритики.

З цього питання виступили В. П. Глинаний — секретар парторганізації кафедри історії КПРС, Л. Х. Калустян — член парткому, голова профкому ОДУ, В. В. Анищук — секретар парткому, Л. Д. Яворська — інструктор Центрального райкому партії.

Визнано, що газета в цілому правильно, з принципових позицій та з огляду на постанови й рішення ЦК КПРС, ЦК КПУ і місцевих вищестоящих партійних органів про розширення

гласності, партійної критики і самокритики висвітлює найгостріші і найактуальніші проблеми університетського життя, які мають суспільну вагу.

Протягом звітного періоду газета друкувала матеріали, які порушували питання суспільно-політичного звучання, організації навчального і навчально-виховного процесу, ведення наукових досліджень в університеті, на які ні ректорат, ні учбовий відділ, ні керівництво НДЧ не реагувало. Мали місце спроби декого з деканів та секретарів партбюро факультетів якимсь впливати на редактора за критичні публікації, а самі ці публікації замовчувались і заходів реагування на критику ніхто не вживав.

Дуже незначну участь у роботі газети беруть керівники університету, члени парткому, комітету комсомолу, головної групи народного контролю. У зв'язку з цим партком прийняв таке рішення:

1. Партійним бюро факуль-

тетів до кінця грудня 1989 року закінчити формування редакційної стінної преси, а редакції «ЗНК» подати в цьому якнайдовішу допомогу. Партійним бюро хімфаку, мехфаку, юрфаку звернути особливу увагу на використання місцевої преси в розв'язанні питань партійного і комсомольського життя.

2. Питання партійного керівництва стінною пресою обговорити на засіданнях партбюро із запрошенням редактора «ЗНК».

3. Партійним бюро факультетів, партгрупоргам підрозділів, про діяльність яких у «ЗНК» з'являлися критичні матеріали, повідомити до 20 січня 1990 р. про заходи, вжиті у зв'язку з критикою.

4. Ідеологічній комісії парткому разом з редакцією «ЗНК» розробити заходи, спрямовані на активізацію газети в період підготовки і проведення виборів до Верховної Ради республіки і до місцевих Рад народних депутатів.

У квітні 1990 року парткомом розглянути питання про хід виконання даної постанови.

позиція

ПОДУМАЙМО ГУРТОМ!

На філфаці пройшли комсомольські збори. Авжеж, саме пройшли — майнули, ніби їх і зовсім не було. Секретар нашої комсомольської організації Галина Барабаш узагалі не визнала за потрібне прийти на збори. Тож комсомольці так і не почули звіту бюро. Нічого не бачили — хотіли хоч почути. Та не вийшло.

Ці збори не були явищем особливим. Знов те саме: галас, гомін, безладдя. Пародія на збори. Багато хто поводився, як на якійсь розважальній зустрічі. І лунало безліч запитань, що переходять зі зборів на збори, з конференції на конференцію. Запитання без відповідей. А де ж самоврядування студентів? Наприклад, зайшла мова про п'ятиденку. Заступник декана пожалів студентів і сказав, що п'ятиденка їм тільки зашкодить. На тому й стало.

Багато виступів студентів були просто жакливими з

погляду культури мови. Соромно ставало за декого: адже ми — майбутні філологи.

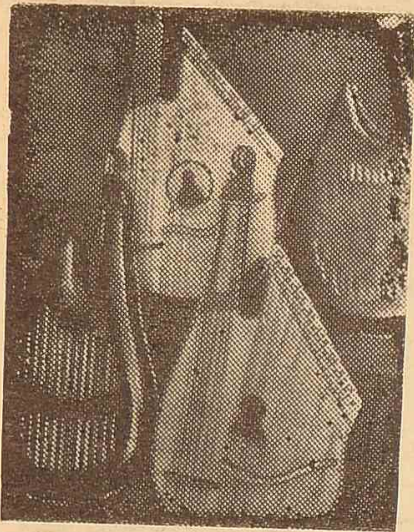
На порядку денному було три питання, та до пуття не розглянули жодного. В результаті з'ясувалося, що «начальник» в усіх нас один — Сашко Нікішев. Він розпочав збори, він-таки й на запитання відповідав.

То чи не краще геть відмовитися від таких зборів? Ефективнішою, мабуть, була б конференція, яка б одразу починалася з відповідей на запитання. І щоб відповіді давали компетентні люди.

Збори пройшли. Але причому тут комсомол? Я вважаю, що поки в нас не буде справжнього ватажка, не може бути й мови про справжню комсомольську організацію. Тож подумаємо гуртом про такого лідера!

В. САЛМІНА,
студентка II курсу філфаку, слухачка університету робкорів.

джерела

Щоранку, коли просипається геспубліка, з Києва линує радіопозивні — мелодія народної пісні «Реве та стогне Дніпр широкий» у виконанні відомого бандуриста Андрія Бобиря.

До речі, мелодія до шевченківського тексту з'явилася ще в дореволюційній Одесі, її автор — вихованець Новоросійського університету Антон Крижановський. Перше публічне виконання знову таки відбулося в нашому місті корифеєм українського професійного театру Марком Кропивницьким.

Чи може не чарувати будакого срібно-дзвінкий голос бандури? Звідки у неї береться та сила, що полонить нас, западає у душу?

Пильно привиділось до обрисів цього інструменту. Що він нам нагадує? Грушу? Яблуко? А мені — людське серце. Про бандуру — козацьке серце розповідається в одній із легенд минулого. В ті далекі часи невпинно ніс свої води могутній Дніпро-Славутич. Одного дня в надвечірню годину на березі його розгорілася вогонь великого козацького загопу з ватагою жорстоких нападників — турнів-яничарів. Хоробро билося козацтво, та сили були нерівні, здолав ворог славних лицарів. Зачервоніла трава від пролітої крові. Порубані-постріляні козаци вкрили своїм тілом дніпровський берег. Свій кривавий банкет почали справляти ординці, запалали їх вогнища. Та ось, спираючись на шаблю, повільно став підводитись один козак. Подив охопив яничарів. Враз схопилися вони з місця і з люттю, як навбжезі, кинулися до живого козакна. Ще мить, і вони його розчавлять, розірвуть. Але владний голос старшого ординця їх зупинив. Підняті ятагани опустилися до землі. Ви думаєте, турок пожалів відважного козакна? Ні. Він наказав вирвати серце з козацького тіла... І вирвали його, воно ще билось в кістлявих руках чорнобородого турка, потім той з реготом жбурнув його у дніпровську воду...

Не вперше Славутич вмилався козацькою червоною кров'ю. І тільки хвиля прийняла живе серце, як Дніпро запінився, забурилив, на березі піднялася небаченої сили буря. І розметала вона ворогів-нападників...

А наступного дня, вранці, коли світ-зоря благословила

Взяв би я бандуру...

ранок, коли на небосхилі з'явився красочний святого сонечка, тиха дніпровська вода зі свого дна винесла на пісчаний берег бандуру — козацьке серце. І заговорила вона, заспівала до людей... І взяли вони її, і як величну святиню почали передавати з покоління в покоління. А кожне наступне покоління додавало до бандури — серця свої струни, нові.

І, дійсно, колишній первісток бандури — кобза мала всього-навсього 12 струн, бо в подальшому з'являться бандури з 17, 18, 20, 21, 23-ма струнами.

У ті далекі часи бандура часто була супутницею козака. Він нею володів, як володів шаблею чи мушкетом.

Досить глянути на поширену копію відомої народної картини «Козак Мамай». Сидить по східному звичаю запорожець, палить люльку, грає на бандурі. Поруч прив'язаний (частіше до списа) кінь. А на гілках дерева розвішана зброя.

Бувало, коли козак старів і не вистачало сили тримати бойову шаблю, брав бандуру і з нею супроводжував козаків. Чи йшов у гущу посполитого люду — славив тих, хто вершив подвиг в ім'я рідної землі.

Кобзарі не раз ставали безпосередніми учасниками тих чи інших громадських подій. Саме в Кодні, проклятій народом, де польське панство чинило свої жорстокі суди над учасниками Коліївщини, 1770 року там було страчено Прокора Скрягу, Михайла та Василя Варченків за те, як значиться в протоколі суду, що гайдамакам «на бандурі грали». Тим-то не випадково Тарас Шевченко у своїй відомій поемі, зображуючи повстання гайдамаків, показав серед них і кобзаря Волоха. З узагальненим образом народного співацько-кобзаря ми зустрінемося в шевченківській поезії «Перебендя». Та на славетнішим у народній пам'яті залишився сучасник Тараса Шевченка — Остап Вересай. Відомий російський художник Лев Жемчужников згадував: «Коли йому довелося малювати портрет Вересаєва в час виконання ним «Пісні про правду і неправду» — обидва плакали — один над бандурою, другий — над мольбертом».

У нашу радянську добу відомі імена кобзарів — Федора Кушнерика, Павла Носача, Петра Запороженка, Павла Адамцевича, Кучугур-Кучеренка, Єгора Мовчана та інших. Правда, з уходом з життя Єгора Мовчана завершився шлях вересаєвської школи. Почалася нова доба радянського кобзарства.

Цілком зрозуміло, що з роз-

витком кобзарства йшов і процес удосконалення самого музичного інструменту. На великий жаль, історія нам не залишила багатьох імен творців бандур. Подекуди, як відомо, бандури могли робити й самі кобзарі. Але в основній масі це була справа рук народних майстрів. В радянську добу заслужили добру славу такі майстри, як М. Кабачок, І. Скляр, В. Тузиченко та інші. Цех по виготовленню бандур вже давно працює на чернігівській музичній фабриці. Роблять бандури й у Львові. Наше Північне Причорномор'я теж внесло свою частку у виготовлення бандур. Десь біля пісочні одесько-балтських бандур нині побувають на терені нашої країни, розважаючи і в час печалі, і в час радощів.

Ретроспективно перенесімося на чверть сторіччя. Шістьдесяті роки позначені шевченківськими ювілеями: 1961 та 1964. Тоді серед чималої групи викладачів Одеського університету ім. І. І. Мечникова визріла ідея створити викладавський ансамбль бандуристів, причому ансамбль чоловічий. Звичайно, літнім людям сісти за бандуру — то треба було мати велику силу волі, невгасиму любов до народної пісні, до мистецтва. При виключній звантаженості як учбовою, так і науковою, громадсько-політичною роботою було двічі, а то й тричі на тиждень приходило на заняття. Не раз чулися жарти з приводу такої діяльності нашого музично-співочого тозаристива від наших же колег... Вони не розуміли, як від прикроців, незгод повсякденного життя, тут, в колективі початківців-бандуристів, ми відпочивали душею. Серед перших учасників викладавського ансамблю були доценти Мефодій Устенко, Кость Данилко, Панас Данилко, Кирило Мигаль, Іван Швець, Федір Ткач, Іван Головка, Василь Шапоренко, Михайло Яцій, Павло Продан, Борис Соболев... Для повнозвуччя співу ми запросили ряд голосистих студентів. Для мистецького керівництва ансамблем, навчання гри на бандурі з Балти було запрошено самодіяльно го композитора Івана Яковича Шаргородського, а для співу — хормейстра — викладача Одеської консерваторії, доцента Віру Миколаївну Луговенку.

Поступово зроставав колектив, сягнув уже тридцяти п'яти чоловік. Стала проблема з музичними інструментами. В одеських магазинах удалось придбати кілька бандур. Мені

довелось поїхати до Чернігова, керівництво фабрикию з своїх підготовлених понад планово передало нам десять бандур. А де ще достати? Тут вияснилось, що в місті Балти на так званій Кожлобідці живе Севастян Сидорович Ридванський. Партизан громадянської війни, як кажуць в народі, майстер на всі руки.

І ось я вже на Кожлобідці в старого майстра. Спадає на згадку Севастян Сидорович, як він років десять тому зробив бандуру з волосського горіхового дерева, що пролежало у його повітці понад двадцять років. Оксамитового тембру її звучання він забути не може.

З матеріалом нам допоміг директор Одеської музичної фабрики тих років Іван Павлович Сокольський.

Десь через три місяці С. С. Ридванський привозить в Одесу першу партію бандур, але беззвучних. Справа в тому, що і раніше, в Балті, озвучував бандури Іван Якович Шаргородський. То була кропітка робота. Потрібно було знайти найкраще звучання кожної струни при допомозі спеціально виготовленої підставки. І врешті-решт перша партія одесько-балтських бандур заговорила.

В чому своєрідність нашої бандури, що дає можливість саме так назвати її одесько-балтською? Творці одесько-балтської бандури відмовились від підставки-кобилки однієї форми, як це має місце у чернігівських бандурах.

У кожній нашій бандурі —

своя підставка. В цілому вона має обрис лука з викривленими кінцями. Скільки б не було бандур, ми не знайдемо однаково стандартних підставок. Це надавало найкращого звучання тому чи іншому інструменту. Якщо до того голосники у бандурах знаходились на верхній деці, то наші майстри пішли по лінії їх перенесення на спідняк, тобто на нижню деку. Причому кожна дека клеїлась з маленьких брусочків таким чином, що між ними були отвори різної довжини.

На бандурі два ряди отворів. Кожен ряд має їх чотирнадцять. Це надавало сили звучання всьому корпусу інструмента, та й якість звуку значно покращується, і з однаковою силою цей звук розходиться в різні боки. Для бандуриста С. С. Ридванського і І. Я. Шаргородського подбали про зручне місце його лівої руки. Вона тепер має свою опору, а значить, затрачується менше зусиль для гри. Рука, якою бандурист грає на басах, не звисає, як у звичайній бандурі.

Оскільки остання партія бандур виготовлялась у шевченківський рік, то С. С. Ридванський кожну з них прикрасив барельєфом великого Кобзаря і мистецьки вправно подзінкрустацію на всіх виготовлених інструментах.

П. МАРКУШЕВСЬКИЙ,
доцент кафедри української літератури ОДУ.

На знімку: Севастян Сидорович Ридванський і Іван Якович Шаргородський.
Фото з домашнього архіву П. Т. МАРКУШЕВСЬКОГО.

Опубликованная в «Правде» статья М. С. Горбачева «Социалистическая идея и революционная перестройка» (26 ноября с. г.) привлекла к себе огромное внимание всех мыслящих людей в мире. Из принципов секретаря ЦК КПСС Генерального секретаря ЦК КПСС вопроса о путях развития социализма в Советском Союзе, о необходимости научного анализа и осмысления всех социально-политических и идеологических тенденций, возникающих в политике перестройки, объективно вытекает вывод об особой ответственности и вузовских обществоведов.

«Догматизму, закостенелости мысли, — говорится в передовой статье «Правды» «К социализму гуманному, демократическому» (29 ноября с. г.) — уже не может быть места в общественном сознании. Сама жизнь заставляет раскованно, смело, исходя из общегуманистических принципов и критериев, на основе методологии марксизма-ленинизма анализировать действительность, строить прогнозы и давать выверенные рекомендации».

Редакция «ЗНК» приглашает всех обществоведов, студентов, преподавателей, сотрудников университета принять участие в обсуждении актуальных и перспективных проблем перестройки, путей строительства демократического социализма, роли общественности в выработке нового социалистического мировоззрения у студенческой молодежи.

С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ИСТОРИКА

За перо меня заставили взять публикации в последних номерах «ЗНК»: интервью нескольких студентов нашего университета, данное накануне и по поводу 72-й годовщины Октября (см. «ЗНК» № 34) и полемика, вызванная фактом этой публикации («ЗНК», № 36). Нынешнее празднование Октября, как известно, было отмечено своими чертами. Живя многие годы в казенном доме, мы и на праздники выходили казенным строем, ликовали, так сказать, по территориально-производственному принципу. Перемены в обществе стали переменаами и в образе праздника.

Однако, когда накануне 7 ноября я услышал от молодых, рано повзрослевших «детей перестройки», брошенное на ходу: «Позор Октябрю!» (в данном случае это — не прямая цитата, а, скорее, общая тональность большинства ответов), я ощутил что-то вроде звонкой пощечины.

У разных людей может быть разное отношение к Октябрьской революции. Но не об отношении к датам и событиям, а об отношении к людям в данном случае я веду речь. Для миллионов наших соотечественников Октябрь был и остается символом оподрабачившей веры. Можно опровергать доктрину, с которой большевики брали власть в октябре, но нельзя оскорблять праздничные чувства миллионов, посвятивших свои жизни светлым идеалам, связанным с Октябрьской революцией. Вопрос, стало быть, не в политике, а, во-первых, в этике — культуре отношений. И, во-вторых, в вопиющей исторической безграмотности целого поколения советских людей.

Однако, меньше всего я склонен обвинять — и в первом, и во втором случаях, — собственно молодых людей, давших интервью корреспонденту «ЗНК». Проблема мне видится в другом — серьезнейшей деформации исторического сознания большинства наших соотечественников, которое формировалось и формируется, к сожалению, и по сей день чаще всего либо на отталкивающем, либо на приукрашенном образе прошлого. Однако, и с точки зрения здравого смысла отталкивающий, как и приукрашенный образ прошлого не может быть фундаментом для будущего. Поэтому мне кажется, что сегодняшняя задача публициста, историка, гуманистара — интеллигента — не скрещивать копыта со своим собратом в изнуряющей полемике, а направить своей поиском свое педагогическое мастерство на восстановление исторической правды в полном объеме, на очищение социалистических идеалов, которые в своей истинной основе несут философии, гуманистические, общечеловеческие ценности, выработавшиеся веками.

Историки немало потрудились, оценивая значение революции — французской, американской, российской — используя самые высокие и звонкие эпитеты. Они немало потрудились, расписывая сложности, трудности революции и ужасы террора, репрессий и братоубийственной схватки, голод и потери. Велик диапазон оценок — мы слышим о «величайшем событии», о «величайшем героизме и энтузиазме масс» из уст одних, слышим о «кровавой мясорубке» из уст других.

Вся суть в том, что революция — не запрограммированное заранее действие, не случайность, зависящая от активности отдельных групп, тем более отдельных крупных личностей. Это повторяемая в разных странах, в разные времена, каждая удивительная в своей неповторимости неотъемлемая часть исторического процесса.

Нравится нам это или нет, но революция — историческая реальность. Больше или меньше, более глубокие или менее, но они составляют закономерность развития истории (по крайней мере в определенном, известном человечеству ее отрезке). Каждая, взятая в широкой перспективе, — проявление естественных, неизбежных тенденций поступательного развития общества, выражение естественных и неизбежных противоречий. Каждая являет собой отклонение от нормы в том смысле, что нарушает обычное, привычное, размеренное течение жизни.

Революция восстает против старого. Естественно, она оприлюдняет его, потому что отрицает и ненавидит. Инерционная сила крушит многое напрасно, без разбора, только потому, что это старое. Российская революция в своем отрицании прошлого зашла далеко, наделав немало непоправимых ошибок — от подмены законности «революционным сознанием» до исторического отношения к историческому наследию.

Революция вырастает из общественных противоречий и уничтожает их с большей или меньшей полнотой. Это мы знали и знаем хорошо. Но мы не знали толком (а увидев на практике, не увидев в по-настоящему), что сама революция рождает множество новых, ничем не предвиденных противоречий. Таким, к примеру, является противоречие между диктатурой и демократией. Победоносная революция окружена врагами. Для ее защиты возникает революционная диктатура. Это оправдано суровыми реалиями. Но диктатура есть диктатура: она может надолго затормозить становление демократии, может самосохраняться и тогда, когда революция укрепилась и способна существовать на основе демократии. Диктатура революционного народа может перерастать в диктатуру режима личной власти.

Мы сейчас много говорим и пишем об общечеловеческих ценностях, о нравственности и морали. Спора нет: их значение огромно во все времена, пренебрегать ими — значит пренебрегать нравственным здорьем общества. Но общечеловеческие ценности — не абстрактное понятие. Они проявляются не в вакууме, а в конкретной исторической обстановке. В ходе социальных революций на первый план выходят интересы классовые. Все остальное отходит на задний план. Таковы исторические реалии. И о них нельзя забывать.

[Окончание на 4-й стр.]

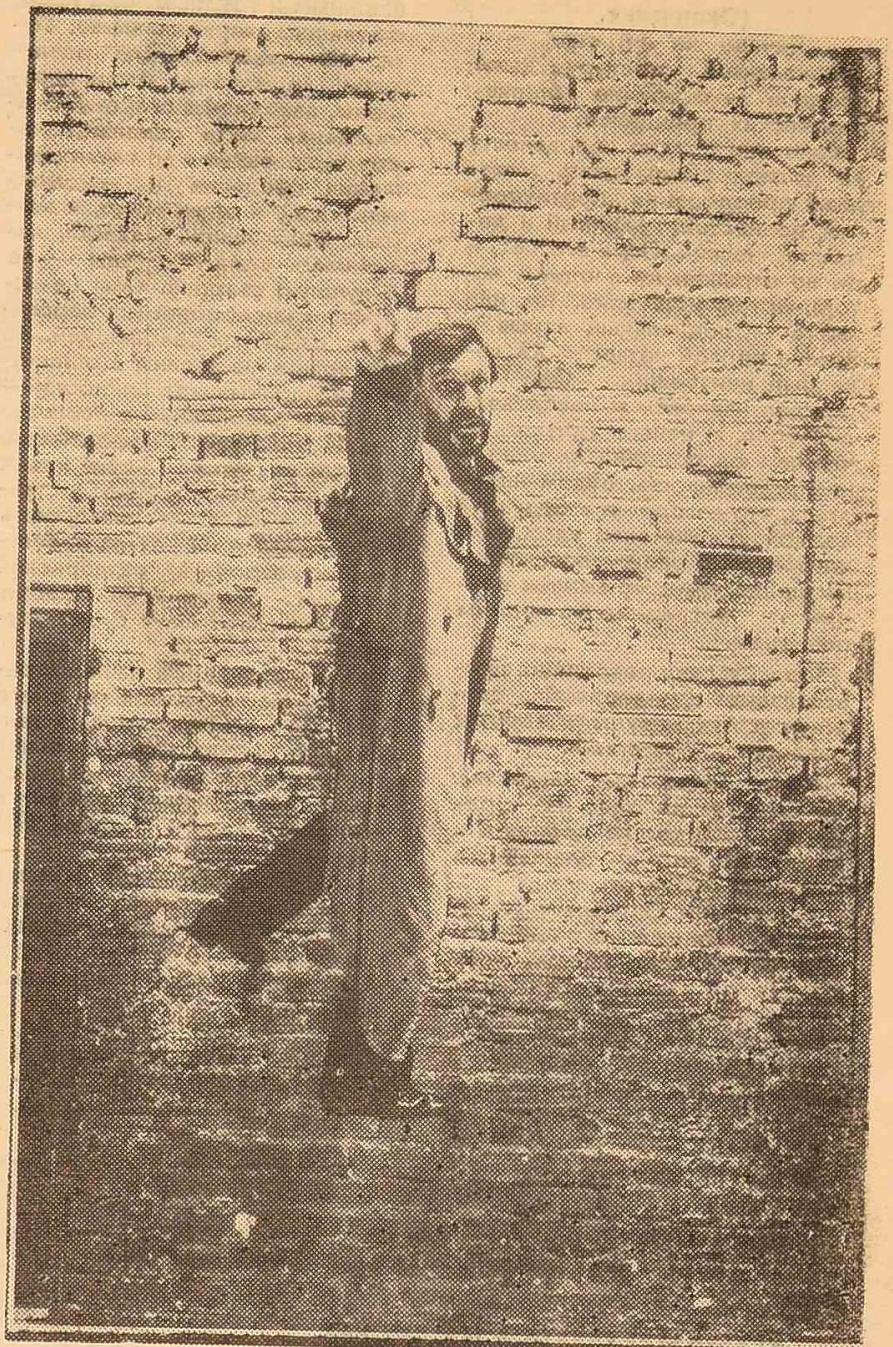
К НАУЧНОМУ ВИДЕНИЮ СОЦИАЛИЗМА

На современном этапе перестройки объективно возрастают требования к научной разработке глубинных изменений, происходящих в экономической системе, социальной структуре, а также в сфере управления общественными процессами. От эмоциональных оценок и начекаемых постепенно и неуклонно переходя к взвешенному анализу. Внимательное прочтение статьи М. С. Горбачева «Социалистическая идея и революционная перестройка» позволяет сделать вывод о том, что проводимая учеными и политиками работа приобретает особое значение в деле выработки научных представлений о социализме.

В статье М. С. Горбачева обобщены и получили развитие идеи, изложенные автором в выступлениях последнего времени. Лидер партии и государства дает ответы на животрепещущие вопросы: в чем смысл и предназначение перестройки? Куда мы идем? К каким результатам стремимся? По-новому обозначены временные границы процесса обновления развивающегося социализма, понимание содержания экономического соревнования капитализма и социализма, акцентировано внимание на то, что в процессе перестройки меняются сами критерии социалистичности.

Хочу выделить мысль Генерального секретаря ЦК КПСС о необходимости активного включения ученых — обществоведов в анализ процесса развития нашего общества в углубленное осмысление тех экономических, социальных, политических и идеологических тенденций, из которых выкристаллизуется новый облик нашего общества.

Д. ШЕЛЕСТ,
зав. кафедрой научного коммунизма, профессор.

Театр «Третье направление»

Представляем читателям молодой московский театр «Третье направление», творческий коллектив которого в начале декабря покажет одесским два музыкальных спектакля: «Московские кухни» по пьесе Ю. Кима и «Когда я вернусь...» (о творчестве А. А. Галича).

О судьбе и творчестве Галича, незаслуженно забытого создателя новой независимой песни 60-х годов, наконец-то заговорили вслух. Вот уже и альбомы его песен появились, можно послушать то, что раньше было практически изгнано из официальных сфер жизни, отвергаемо официальной эстетикой. В спектакле «Когда я вернусь» песни Галича и рассказ о его судьбе переплетаются, заставляя зрителей не только со- [Окончание на 4-й стр.]

Мировоззрение — вопрос принципиальный

Преобразование, затронувшее общество, коснувшись студенческой среды. В поисках перемен студенчество выдвинуло, наряду с другими требованиями, довольно остро и проблему общественных наук: нужны ли они будущим специалистам? Не лучше ли использовать это время для специальных, профилирующих дисциплин? Известно, что этот вопрос обсуждался и на Всесоюзном форуме студентов.

С моей точки зрения, проблемы изучать или не изучать марксизм-ленинизм — нет и не должно быть. Главное состоит в том, какую науку об обществе следует преподавать. Негативное отношение определенной части студенчества к общественным наукам в значительной мере явилось своеобразной реакцией на многолетнее изучение в недавнем прошлом догматизированных, оторванных от реальной жизни, ориентированных на указания «сверху», общественных наук. Марксизм-ленинизм, как «...законный преемник лучшего, что создало человечество...» (В. И. Ленин) был подменен сталинизмом, с его фальсификацией истории, отказом от общечеловеческих ценностей, противопоставлением социализма всему остальному миру.

Возрождающиеся на позициях подлинного марксизма-ленинизма общественные науки в современных условиях нужны молодежи больше, чем когда-либо. И это не умоуменьшает утверждение. Освоившись от деформаций сталинизма, коммунизма, марксизма-ленинизма лучше, чем какое-либо другое

учение, способное объяснить с научных позиций сущность тех процессов, тех изменений, которые происходят в мире в целом и в нашем обществе, в частности. Наше экономическая и политическая реформа в нашей стране неизбежно вызовут такие социальные последствия, которые затронут судьбу каждого из нас. Понять характер этих изменений, их влияние на жизнь общества и каждого в отдельности помогают общественные науки.

Говоря о значении общественных наук, следует особо подчеркнуть их роль в выработке и освоении нового политического и экономического мышления. Суть его в том, что развитие общества рассматривается как единый, непрерывный и целостный процесс. Каждая последующая ступень развития наследует наиболее совершенные и прогрессивные формы организации общественной жизни. Новое мышление помогает отказать от упрощенного взгляда и на сущность социализма. Он мыслится не как однообразная, одинаковая для всех стран и народов модель общественно-государственного устройства, а как система, которая может иметь много вариантов, разнообразие при единой социальной сущности. Без усвоения этого не может быть квалифицированного, современного специалиста. Новое мышление несовместимо с застоем, догматизмом. Оно ориентирует на поиск, творчество, способствует раскрепощению мысли.

Чем дальше развивается процесс перестройки, тем все более очевидным становится необходимость гуманизации нашего общества. Гуманизм — понятие общечеловеческого

звучания, представляющее систему философских, социально-экономических, юридических, этических воззрений, в центре которых находится человек. Длительное время гуманизм изгонялся из марксистско-ленинской науки, что привело к обесцениванию многих норм морали и нравственности. Ныне это положение, хотя и медленно, начинает исправляться.

Центральной фигурой в общественных науках становится человек с его потребностями, интересами, целями, настоящим, прошлым и будущим. А это — путь к формированию уважения к личности, пониманию ее неповторимости и уникальности.

В этих условиях существенное значение приобретает персонализация преподавания общественных наук. Важно довести до сознания студенческой аудитории тот непреложный факт, что история — не результат автоматического действия «слепых» социально-экономических законов.

В ином свете должны толковаться проблемы взаимоотношения народных масс и конкретных исторических деятелей, оказавших значительное влияние на общественные процессы своего времени. При оценке поступков этих деятелей необходимо руководствоваться четкими нравственными императивами, строгими критериями, которые могут быть только выражением человеческого достоинства, самопожертвования и т. д.

[Окончание на 4-й стр.]

(Окончание.)

Начало на 3-й стр.]

высокомерно третируя ныне предков за попрание общечеловеческих принципов.

Рано или поздно человечество должно выработать механизм преодоления противоречий, полностью гуманный и демократический. Пока его нет, и он не отражен ни в одном историческом источнике. Так или иначе — социальный взрыв в России первой четверти XX века был неизбежен. Он был рожден насилием и несправедливостью. И нечего удивляться, что сам он породил насилие и несправедливость. Будем надеяться, что сегодня и в будущем возможно сочетание классовых интересов с общечеловеческими ценностями, возможен приоритет последних по многим позициям.

Французская революция провозгласила грандиозный в своей простоте лозунг: «Свобода, равенство, братство».

Ни свободы, ни равенства, ни братства ни одна из стран мира за 200 лет не добились и не думаю, что в ближайшем будущем добьются.

Российский Октябрь провозгласил уничтожение эксплуатации человека человеком, построение общества социальной справедливости, самоопределение народов, мир между народами, становление новой демократии. Решение этих задач оказалось неизмеримо более

сложным и трудным, чем представлялось первоначально. Пути, намечавшиеся для реализации, во многом были нарушены, заводили в сторону. Значительная часть революционеров, оказавшихся во главе движения, проявила и некомпетентность, и злую волю, и эгоизм. Оказавшись у власти, изменилась сама и — увы — не в лучшую сторону. Мы не использовали необъятных перспектив, открытых революцией. Но превращение страны в общество упущенных возможностей — вина не революции, а последующих ошибок, деформаций, неумения постичь суть новых явлений. Именно сейчас у страны появился шанс наверстать упущенное и на путях перестройки возродить октябрьский импульс. История не простит нам, если этот шанс будет упущен.

Происходящий в нашей стране поворот в конечном счете отражает общемировую тенденцию. На этой магистральной линии всегда будет светиться яркая, не боящаяся времени и непогоды, дата — Октябрь 1917 года.

...На мой взгляд, об этом и в такой тональности, стоит говорить с поколением перестройки, когда речь заходит о крупных датах нашей национальной истории.

И. КОВАЛЬ,
доцент кафедры новой и новейшей истории зарубежных стран.

Мировоззрение — вопрос принципиальный

(Окончание.)

Начало на 3-й стр.]

Существенен, на мой взгляд, еще один аспект обсуждаемой проблемы, свидетельствующий в пользу общественных наук. Дело в том, что социально-экономические, политические преобразования в нашем обществе происходят не без взаимосвязи с научно-техническим прогрессом. В этих условиях неизбежно появление технократического мышления, которое нередко вступает в противоречие с общечеловеческими моральными представлениями. Не потому ли с такой легкостью уничтожаются земли, леса, отравляются реки, разрушается культура, развращается общественные науки должны стать барьером на пути такого «обесчеловеченного» взгляда на жизнь. Они призваны воспитывать отношение к технике лишь как к средству,

хотя и эффективному, с помощью которого можно решать проблемы, связанные с ростом благосостояния народа и прогресса общества в целом.

И последнее, о чем нельзя не сказать. Общественные науки, призванные сыграть в процессе перестройки непреходящую роль, должны позаботиться о собственном моральном здоровье. Тем более, что, как сказал М. С. Горбачев в своей статье «Социалистическая идея и революционная перестройка», «может быть, самые радикальные перемены, ведущие к обновлению социализма, должны произойти в области идеологии, культуры, образования».

Л. ЛЕВЧЕНКО,
доцент кафедры политэкономии, кандидат экономических наук.

спорт

НА БОЧКУ МЕДА...

С 27 октября по 24 ноября проходило первенство ОГУ по футболу. В соревнованиях принимали участие все девять факультетов. Победили юристы, вторыми были историки, третье место — за мехматом, на четвертом месте — команда ГГФ.

Чемпионат прошел в интересной бескомпромиссной борьбе. В заключительный день соревнований состоялось торжественное награждение победителей и призеров. Лауреатами памятных призов стали: команда юридического факультета, она же получила приз «Справедливой игры»; студент-юрист Н. Чайка (лучший вратарь); студент юрфака М. Курченко (лучший защитник); студент истфака Н. Трач (лучший полузащитник и луч-

ший новичок); мехматовец В. Коренецкий (лучший бомбардир).

В целом хорошее впечатление от первенства подпортило неспортивное поведение игроков во встрече между командами ГГФ и истфака. Здесь разгорелся настоящий кулачный бой, зачинщиками которого были студенты-геологи И. Златов и Ю. Лоцицкий, а также истфаковец В. Мурсанов. Судил встречу студент юрфака М. Курченко, совершенно справедливо удаливший с поля нарушителей. Спортивно-техническая комиссия определила правильность действий арбитра и отстранила нарушителей порядка от участия в соревнованиях до конца первенства.

А. ПОПИЧКО.

17 ноября скончался Михаил Николаевич Ильянков.

М. Н. Ильянков родился 21 ноября 1920 года в городе Одессе. 22-летним юношей, студентом Одесского университета, он ушел на фронт, был разведчиком.

После окончания в 1945 году филологического факультета Одесского университета М. Н. Ильянков был корреспондентом газет «Радянський селянин», «Радянська Волинь», «Червоний прапор».

С 1948 по 1965 гг. работал научным секретарем Научной библиотеки университета. Затем работает старшим библиотечником в Одесском сельскохозяйственном институте и институте инженеров морского флота. С 1979 года он зам. директо-

ра, а затем методист и преподаватель русского языка и литературы подготовительных курсов ОГУ.

Михаил Николаевич Ильянков был человеком большой эрудиции, поражающей широтой знаний, чувством пульса времени; притягательную силу имела его человечность и спокойное, деликатное внимание к тем, кто с ним общался. Он пользовался авторитетом не только у молодого поколения, но и у известных ученых.

Всем, кто знал Михаила Николаевича, трудно примириться с его преждевременной смертью. Ушел из жизни сердечный и чуткий человек, всегда готовый оказать людям помощь словом и делом в тяжелую минуту.

Светлая память о Михаиле

Михаил Николаевич Ильянков навсегда сохранится в наших сердцах.

Группа товарищей.

КНИЖНЫЕ ВЫСТАВКИ

Людмила Ивановна Побочная, заведующая библиографическим отделом НБ ОГУ, частый гость кафедры РКИ. Ее встречи с иностранными аспирантами стали традиционными. Многим запомнились обзоры книг, посвященные Дню Африки, Международному Женскому Дню. В свой последний приход, Людмила Ивановна организовала просмотр литературы, приуроченный к Международному Дню студентов. Она рассказала об истории этого праздника, познакомила иностранных учащихся из Египта, Ирака, Ки-

тая, Колумбии, Мексики, Непала, Сирии и других стран с интересными книгами, журналами, иллюстрированными альбомами, энциклопедическими и справочными изданиями. В них можно было найти разностороннюю информацию о жизни народов этих стран, обычаях и традициях, о национально-освободительных движениях и, конечно, о молодежи, ее проблемах.

Аспирантам и бакалаврам было интересно увидеть, какая литература об их странах издается в СССР. Некоторые

книги вызвали особый интерес, и учащиеся тут же выразили готовность сделать заказы на эти издания.

Думается, подобные просмотры полезны не только для иностранных учащихся, но и для тех, кто работает с ними, кто интересуется литературой, связанной с жизнью народов за рубежом.

А Людмила Ивановна уже планирует новый обзор книг, который, несомненно, окажется полезным для нас и наших зарубежных друзей.

Л. ДИДЫК,
преподаватель кафедры РКИ.

Театр «Третье направление»

(Окончание. Начало на 1-й стр.)

переживать, но и сопоставлять ушедшее с днем нынешним, осмысливать нравственные и социальные пружины многих проявлений нашей жизни.

Более подробно хочется рассказать о новой постановке. Итак, «Московские кухни»... За этим неброским названием спрятано уморительно смешное и удивительно грустное (а может, страшное?) музыкальное представление. Об этом представлении уже писали «Литературная газета» и «Московские новости». Этот спектакль — рассказ «о нашей жизни, которая щедро являет свои ужасы и свой комизм, блистательно прокомментированные то печальным, то саркастическим словом Юлия Кима».

Ю. Ким — известный как Ю. Михайлов, — по образованию историк, и это придает особую окраску его песням. В «Московских кухнях» поражает смелость и открытость текста, удивительное сочетание сарказма (в сцене, где Сталин и Брежнев исполняют водевильные куплеты, признаваясь во взаимной симпатии) и чистоты человеческой души (когда в финале зажигают поминальные свечи и выносятся портреты тех, кто погиб в лагерь, в эмиграционной тоске или «умер в своей постели», как поется в песне Галича о Пастернаке). Это наша жизнь, это наша история, увиденная и рассказанная умным, честным и ироничным человеком Юлием Кимом...

Спектакли состоятся в помещении Украинского театра 7, 8, 9 декабря, в 19.30, и 10 декабря: в 16.00 — «Московские кухни»; 10 и 11 декабря, в 19.30 — «Когда я вернусь».

Н. БАРСУКОВА,
сотрудник Литературного музея.

День донора

Нравственные истоки донорского движения — гуманизм, патриотизм, милосердие. Поэтому пропаганда донорства является неотъемлемой частью деятельности Общества Красного Креста и Красного Полумесяца. Массовое централизованное донорство существует в нашей стране более 60 лет. Научными исследованиями доказано, что периодическая сдача крови в количестве 400—450 мл не только безвредна, но и оказывает благоприятное действие на организм.

Для восстановления крови костный мозг усиливает свою деятельность и в течение 15—20 дней вырабатывает новые молодые клетки. Происходит как бы омоложение крови и всего организма, усиливается обмен веществ, повышается аппетит. Трудоспособность человека сохраняется. Интервал между сдачей крови 2—2,5 месяца. Донором может быть каждый здоровый человек в возрасте от 18 до 60 лет.

В настоящее время проводится новый вид донорства — донорство клеток донора и технологическое производство из них препаратов крови. Такими специальными донорами являются доноры плазмы, доноры сыворотки, эритроцитов, лейкоцитов, доноры с новыми факторами крови, доноры иммунных клеток, костного мозга и т. д.

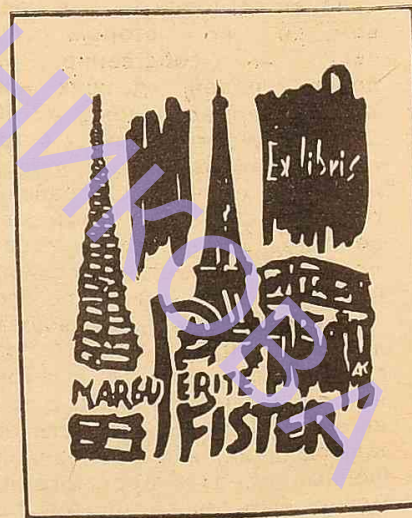
Такие группы формируются из доноров, которые пользуются льготами, установленными правительством.

В нашей стране уже с первых дней донорства был установлен основной его принцип — добровольность. При этом донорство пользуется признанием особо полезной общественной деятельностью.

В ОГУ 11 декабря среди студентов и сотрудников проводится плановый сбор крови. Гражданская обязанность каждого здорового человека — внести свой вклад в государственный банк крови.

Быть донором — почетное дело. Сегодня даю кровь я, завтра дадут мне, моим близким.

М. КОЧЕТКОВА,
врач ОГУ.

На снимке — экслибрис в технике линогравюры югославского графика Андруска Карали из коллекции М. Б. Гительмахера.

М. ДЕНИСОВ.

ПИШИТЬ НАМ:

270057, Одеса-Центр вул. Петра Великого, 2, держуніверситет, редакция газети «За наукові кадри».

ЗАХОДЬТЕ:

Одеса, вул. Радянської Армії, 24, 1-й поверх, кімната, 9.

ДЗВОНІТЬ:

Тел. 23-84-13.

Редактор М. ЩЕРБАНЬ.